

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Zintensyfikowanie działań UE na rzecz ochrony i odtwarzania światowych lasów

(2020/C 324/08)

Sprawozdawca:	Roby BIWER (LU/PES), radny gminy Bettembourg, Luksemburg
Dokument źródłowy:	Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Zintensyfikowanie działań UE na rzecz ochrony i odtwarzania światowych lasów COM(2019) 352 final

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

1. Z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie Komisji Europejskiej do wzmożenia wysiłków na rzecz ochrony i odtworzenia lasów planety, jednak z ubolewaniem odnotowuje ograniczony zakres propozycji zawartych we wniosku.
2. Uznaje wysiłki podejmowane przez Unię Europejską w ostatnich dziesięcioleciach w celu zwiększenia lesistości, również dzięki szeroko zakrojonym programom zalesiania oraz restrykcyjnym przepisom państw członkowskich dotyczącym lasów, które zapewniają ponowne zalesianie i naturalny odrost. Niemniej jest zaniepokojony alarmującym tempem globalnej degradacji lasów, zwłaszcza lasów pierwotnych, co obejmuje zarówno lasy naturalne, jak i zarządzane ⁽¹⁾.
3. Podkreśla znaczenie lasów pierwotnych jako bardzo aktywnych obszarów różnorodności biologicznej zapewniających usługi ekosystemowe przyczyniające się do zdrowia ludzkiego (wykorzystanie w farmakologii, żywieniu, rośliny lecznicze) i włączenia społecznego (zdrowie psychiczne, wspieranie zatrudnienia na obszarach wiejskich, ekoturystyka itp.), a także ich kluczową rolę w ochronie środowiska naturalnego przed pustynnieniem, powodziami, degradacją struktury hydrogeologicznej, erozją gleby, ekstremalnymi warunkami pogodowymi, utratą opadów, zanieczyszczeniem powietrza itp. Uznaje także, że lasy hodowane przez człowieka, jak również lasy, którymi gospodaruje się w sposób zrównoważony, oraz dojrzałe lasy rodzime przyczyniają się do ochrony i zachowania różnorodności biologicznej.
4. Przyznaje, że wylesianie jest bardzo złożonym zjawiskiem o wielu podłożach, z których głównym jest coraz większe zapotrzebowanie rosnącej populacji na żywność, paszę, bioenergię drewno i inne towary. Podkreśla, że wylesianie jest drugim pod względem wielkości źródłem antropogenicznych emisji gazów cieplarnianych oraz główną przyczyną utraty różnorodności biologicznej ⁽²⁾.
5. Podkreśla, że zapobieganie wylesianiu może mieć wielorakie korzyści dla ekosystemów i ludzi, między innymi w związku z zachowaniem różnorodności biologicznej, ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych poprzez pochłanianie dwutlenku węgla – co jest jednym z najskuteczniejszych środków łagodzenia zmiany klimatu – oraz świadczeniem usług ekosystemowych, które mogą napędzać zrównoważony wzrost, a także ze względu na nową biogospodarkę leśną opartą na racjonalnym i zrównoważonym wykorzystywaniu zasobów.
6. Wzywa Komisję i państwa członkowskie do przedstawienia środków regulacyjnych i zaleceń dostosowanych do krajowych, regionalnych i lokalnych specyficznych różnic w celu skutecznego zwalczania wszelkich form wylesiania i degradacji pierwotnych ekosystemów leśnych gromadzących zasoby węgla pierwiastkowego i będących źródłem różnorodności biologicznej, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniego finansowania.
7. Podkreśla, że odbudowa lasów, zwłaszcza w najbardziej wylesionych regionach Europy, pozostaje jedną z najskuteczniejszych strategii łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej. W tym względzie coraz istotniejszą rolę mogłyby odgrywać ekspansja systemów rolno-leśnych polegająca na sadzeniu drzew na gruntach uprawnych i pastwiskach oraz wokół nich.

⁽¹⁾ <https://www.cbd.int/forest/definitions.shtml>

⁽²⁾ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959378018314365#fig0005>

8. Apeluje o spójność polityki z myślą o dostosowaniu wysiłków, celów i wyników poszczególnych strategii politycznych, w tym nowej WPR (wspólnej polityki rolnej), międzynarodowych zobowiązań UE, w tym europejskiej strategii ochrony różnorodności biologicznej do 2030 r., Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, porozumienia paryskiego w sprawie zmiany klimatu, polityki handlowej i Europejskiego Zielonego Ładu, a to wszystko w ramach kompleksowej strategii zrównoważonego rozwoju obejmującej jasne cele i środki wykonawcze oraz z należywym uwzględnieniem równowagi społecznej, gospodarczej i środowiskowej.

Priorytet 1: Zmniejszanie śladu gruntowego UE związanego z konsumpcją i zagwarantowanie konsumpcji w UE produktów z łańcuchów dostaw niepowodujących wylesiania

9. Podkreśla, że UE musi zagwarantować konsumpcję produktów z łańcuchów dostaw niepowodujących wylesiania w państwach trzecich, co jest centralnym punktem procesu ochrony i odbudowy lasów na świecie. Wzywa UE do włączenia konsumentów w cały proces w celu wywarcia wpływu na rynki, które polegają na problematycznym przekształcaniu lasów pierwotnych w celu wytwarzania popularnych produktów takich jak kawa, kakao i olej palmowy oraz hodowli zwierząt gospodarskich.

10. Zwraca uwagę na poważne naruszenia praw człowieka i niszczenie środowiska w różnych łańcuchach dostaw produktów (np. soja, olej palmowy, cukier, kakao, wołowina, surowiec do produkcji biopaliw) i podkreśla, że dobrowolne inicjatywy sektora prywatnego i finansowego okazały się dotychczas niewystarczające, by powstrzymać i odwrócić globalną tendencję do wylesiania. Wzywa więc Komisję do wprowadzenia obowiązku przestrzegania norm należytej staranności w odniesieniu do praw człowieka i kwestii środowiskowych⁽³⁾.

11. Zwraca uwagę, że w wielu państwach członkowskich i regionach UE głównym zagrożeniem dla ochrony ekosystemów leśnych są pożary lasów. Kluczowe znaczenie ma ułatwienie władzom lokalnym i regionalnym dalszego zwiększania odporności na klęski żywiołowe, biorąc pod uwagę, że reagują one jako pierwsze. Opanowanie klęsk żywiołowych dzięki działaniom lokalnych społeczności jest najszybszym i najskuteczniejszym sposobem ograniczania szkód spowodowanych przez pożary lasów.

12. Wzywa Komisję do podjęcia różnorodnych działań w celu zachęcenia konsumentów do aktywnego angażowania się w wybór, promowanie i stosowanie bardziej zrównoważonych towarów. Może to obejmować m.in. ustanowienie specjalnych systemów certyfikacji UE w odniesieniu do produktów niepowodujących wylesiania, uwzględnienie systemu certyfikacji dostępnego już dla produktów leśnych, w tym zarówno w zakresie gospodarki leśnej, jak i łańcucha kontroli pochodzenia produktu⁽⁴⁾, w ramach bardziej kompleksowej oceny, również w odniesieniu do produktów innych niż leśne, co obejmuje: zrównoważoną gospodarkę leśną; gospodarkę leśną i systemy produkcji oparte na mniejszym wykorzystaniu zasobów naturalnych (np. wody), substancji chemicznych (np. pestycydów) i energii (paliw kopalnych i ogólnie energii ze źródeł nieodnawialnych); aspekty niepowodujące wylesiania podczas wytwarzania produktów innych niż leśne; propagowanie produktów o ograniczonym śladzie transportowym (np. oznakowanie obszaru, ślad węglowy); ocenę cyklu życia produktów w celu określenia ich wpływu na środowisko oraz umożliwienia porównania ich efektywności środowiskowej.

13. Wzywa Komisję do wzmożenia wysiłków w walce z nielegalnym pozyskiwaniem drewna poprzez pełne i skuteczne wdrożenie unijnego planu prac FLEGT (egzekwowanie prawa, zarządzanie i handel w dziedzinie leśnictwa) na lata 2018–2022, w szczególności poprzez wzmocnienie wdrażania rozporządzenia UE w sprawie drewna.

14. Apeluje do Komisji o usprawnienie komunikacji oraz promowanie wśród konsumentów produktów zrównoważonego leśnictwa poprzez opracowanie specjalnej etykiety wskazującej na wskaźnik wylesiania danego produktu oraz poprawę lub zintegrowanie już dostępnych europejskich baz danych i systemów informacyjnych (np. baza danych dotyczących oznakowania ekologicznego) z produktami niepowodującymi wylesiania, co powinno być łatwe do rozpoznania.

15. Wzywa Komisję do ustanowienia procedur sprawdzania dokładności informacji i ocen zgromadzonych w europejskim systemie informacyjnym w celu zwiększenia zaufania do dostarczanych informacji, włączając w to rygorystyczne wymogi dotyczące identyfikowalności gwarantujące pochodzenie produktów, a także do wzmocnienia systemów monitorowania i egzekwowania w celu zapobiegania nadużyciom i nieprawidłowemu etykietowaniu produktów. Sugeruje rozważenie innych polityk w zakresie źródeł zaopatrzenia, zwłaszcza w krajach o wysokim wskaźniku wylesiania

⁽³⁾ Należyta staranność w odniesieniu do praw człowieka rozumiana jest zazwyczaj jako środki, za pomocą których przedsiębiorstwa mogą zidentyfikować negatywny wpływ ich działalności lub działań powiązanych z ich relacjami biznesowymi na prawa człowieka, zapobiegać mu, łagodzić jego skutki i rozliczać się z niego. <https://corporatejustice.org/priorities/13-human-rights-due-diligence>.

⁽⁴⁾ Np. Rada Dobrej Gospodarki Leśnej (Forest Stewardship Council®, FSC®), program uznawania systemów certyfikacji lasów (Programme for the Endorsement of Forest Certification TM, PEFC) itp.

i niskiej liczbie świadectw i/lub wysokim odsetku nielegalnego pozyskiwania drewna, np. wprowadzenia obowiązku udowodnienia, że produkty zostały pozyskane w sposób zrównoważony, w tym dostarczenia dokumentacji na temat wymiany materiału między podmiotami oraz informacji na temat polityki zamówień publicznych wszystkich stron w łańcuchu dostaw.

16. Wzywa wszystkie instytucje i agencje UE do dawania przykładu poprzez zmianę zachowań, zamówienia publiczne i umowy ramowe na stosowanie wyłącznie produktów zrównoważonego leśnictwa. Ponadto zachęca swoich pracowników i członków do kompensowania emisji dwutlenku węgla związanych z przelotami w kontekście pracy w KR-ze poprzez finansowe wsparcie projektów zrównoważonego leśnictwa.

17. Zaznacza, że zamówienia publiczne, odpowiadające za około 14 % PKB UE, stanowią potencjalnie silną dźwignię dla zapewnienia bardziej zrównoważonych zamówień na dostawy towarów, usług i robót przez przedsiębiorstwa. W tym celu wprowadzenie – w ramach dyrektywy 2014/24/UE w sprawie zamówień publicznych – zakazu publicznych zakupów produktów powstałych w wyniku wylesiania może przynieść istotne pozytywne skutki z punktu widzenia promowania produktów niepowodujących wylesiania.

18. Zwraca uwagę, że zachęcanie do zmiany zachowań konsumentów w kierunku zdrowszego odżywiania się na bazie roślin, zawierającego dużo warzyw i owoców (które powinny być certyfikowane jako niepowodujące wylesiania), a tym samym zmniejszenie globalnego spożycia mięsa, może być korzystne dla zdrowia obywateli i planety i je chronić zgodnie z deklaracją Good Food Cities C40⁽⁵⁾. Taka zmiana powinna uwzględniać zalecenia zawarte w strategii „od pola do stołu”, w której zachęca się do wprowadzenia w możliwie największym stopniu lokalnej, zrównoważonej z punktu widzenia środowiska naturalnego i korzystnej dla zdrowia ludzi konsumpcji.

19. Zachęca Komisję do tworzenia synergii i powiązań z aktualnymi projektami i inicjatywami dotyczącymi tworzenia lasów miejskich i podmiejskich oraz korytarzy ekologicznych na szczeblu lokalnym i regionalnym, krajowym i europejskim oraz poza Europą. Wskazuje, że inicjatywy te przynoszą wiele korzyści środowiskowych i społecznych (usługi ekosystemowe) osobom mieszkającym w połączonych miastach. Korzyści te obejmują czyste powietrze, regulację przepływu wody, ochronę gleby przed erozją wodną i wietrzną, odbudowę zdegradowanych obszarów, odporność na klęski żywiołowe i zmianę klimatu, niższe temperatury dzienne w lecie, dostawy żywności, większą różnorodność biologiczną w miastach, lepsze zdrowie fizyczne i psychiczne, wyższe wartości nieruchomości itd.

20. Wzywa do zaangażowania w te działania obywateli europejskich oraz władz lokalnych i regionalnych, podmiotów komercyjnych i zainteresowanych stron, które sprzedają swoje produkty na rynku europejskim (np. przedsiębiorstwom wielonarodowym). Podkreśla ich rolę w ochronie lasów oraz potrzebę zwiększenia przejrzystości sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie obowiązków społecznych i środowiskowych (zgodnie z dyrektywą 2014/95/UE).

Priorytet 2: Nawiązywanie partnerstw z państwami będącymi producentami w celu ograniczenia eksploatacji lasów i zapewnienia, aby unijna współpraca na rzecz rozwoju nie powodowała wylesiania. Priorytet 3: Rozwijanie współpracy międzynarodowej w celu powstrzymania procesu wylesiania i degradacji lasów oraz propagowania odtworzenia lasów.

21. Zwraca uwagę, że wylesianie najczęściej ma miejsce w krajach nienależących do UE. Większość drewna wyprodukowanego w tych krajach jest wykorzystywana lokalnie, a mimo to poziom korzystania z certyfikacji drewna pozostaje niski, ponieważ koszty uzyskania certyfikatu są zbyt wysokie, zwłaszcza w przypadku drobnych producentów rolnych, którzy konkurują tańszym drewnem konwencjonalnym, a nawet pozyskanym nielegalnie. Podobnie należy zwrócić szczególną uwagę na to, w jaki sposób certyfikować produkty leśne, takie jak kaczek naturalny, wytwarzane przez dużą liczbę drobnych producentów rolnych.

22. Apeluje o poprawę edukacji ekologicznej w krajach rozwijających się, gdzie znajdują się lasy pierwotne. Stanowi to kluczowy aspekt podnoszenia świadomości w tych krajach na temat znaczenia ich własnych zasobów środowiskowych. Wskazuje, że bezpośrednie zaangażowanie obywateli w inicjatywy w dziedzinie edukacji ekologicznej może przynieść wiele korzyści, takich jak:

a) większa wiedza na temat znaczenia usług ekosystemowych zapewnianych społeczeństwu przez lasy, którymi gospodaruje się w sposób zrównoważony, oraz lasy pierwotne;

⁽⁵⁾ Zgodnie z deklaracją miasta zobowiązują się do: dostosowania polityki w zakresie zamówień publicznych na dostawy żywności do wytycznych dla diety planetarnej (w idealnym scenariuszu żywność powinna pochodzić z rolnictwa ekologicznego) oraz wspierania ogólnego zwiększenia spożycia zdrowych produktów roślinnych w miastach dzięki odchodzeniu od niezrównoważonego i niezdrowego odżywiania (https://www.c40.org/press_releases/good-food-cities).

- b) uznanie wielu bezpośrednich i pośrednich korzyści płynących ze zrównoważonej gospodarki leśnej;
- c) większe prawdopodobieństwo uzyskania korzystnych wyników w lokalnych działaniach mających na celu ograniczenie wylesiania i degradacji lasów; większe możliwości przekształcenia ochrony zasobów naturalnych w zrównoważone gospodarowanie nimi, co przyczyni się do ekologicznych miejsc pracy oraz zielonego wzrostu dla lokalnej ludności itp.

23. Zwraca uwagę, że Komisja Europejska powinna rozważyć możliwość zaproponowania, by lasy pierwotne były traktowane jako obiekty dziedzictwa UNESCO, tak aby pomóc w ochronie przed ich wylesianiem i zwiększyć szanse na zwrócenie uwagi społeczeństwa na ochronę tych lasów.

24. Podkreśla, że obok wielofunkcyjności różnorodność biologiczna stanowi kluczowy element, który należy uwzględnić przy omawianiu ram polityki leśnej UE. Zwraca uwagę, że wylesianiu lasów pierwotnych czy dojrzałych lasów rodzimych za każdym razem towarzyszy utrata różnorodności biologicznej, która jest charakterystyczna dla lasów i której przywrócenie jest trudne, ponieważ dany obszar ulega znacznej degradacji.

25. Przyjmuje z zadowoleniem nową ogólnoeuropejską strategię ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2030 r. w ramach której podniesiono poziom ambicji dla UE, tak by pobudzić do działań mających na celu powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji ekosystemów w całej Europie oraz zdobyć dla UE pozycję światowego lidera w przeciwdziałaniu globalnemu kryzysowi różnorodności biologicznej, np. poprzez utworzenie obszarów chronionych na co najmniej 30 % powierzchni, wprowadzenie prawnie wiążących celów odbudowy zasobów przyrodniczych i ściślejszej ochrony pozostałych lasów pierwotnych i wiekowych, zrównoważone gospodarowanie lasami wtórnymi⁽⁶⁾, restytucję zdegradowanych ekosystemów poprzez odbudowę lasów, gleb i terenów podmokłych oraz stworzenie terenów zielonych w miastach.

26. Apeluje o podjęcie o wiele większych wysiłków, by osiągnąć cele związane z leśnictwem w ramach nowej unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2030 r. oraz uzgodnić ambitne globalne ramy polityki w zakresie różnorodności biologicznej na okres po 2020 r., które zostałyby przyjęte na następnej 15. Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej (CBD COP15 ONZ), również w oparciu o ocenę realizacji strategii w okresie do 2020 r.

27. Podkreśla, że umowy handlowe oceniane są pod kątem celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i opierają się na zrównoważonym rozwoju. Wzywa do rozszerzenia rozdziałów umów dotyczących zrównoważonej gospodarki leśnej i przeciwdziałaniu wylesianiu oraz do włączenia wylesiania do ocen oddziaływania na środowisko. Ze względu na to, że wylesianie w brazylijskim regionie Amazonii osiągnęło rekordowy poziom wskutek 84-procentowego wzrostu liczby pożarów lasów deszczowych⁽⁷⁾, wzywa UE i państwa członkowskie do zawieszenia ratyfikacji umowy UE–Mercosur, dopóki rząd Brazylii nie odwróci tej tendencji.

28. Wzywa do zwiększenia wkładu aktywnego, adaptatywnego i partycypacyjnego leśnictwa w strategię leśną UE na okres po 2020 r. na rzecz zachowania i zwiększenia różnorodności biologicznej, co pozwoli zapewnić pełne korzyści, jakie mogą przynieść różnorodność biologiczna i usługi ekosystemowe. Wszystkie te działania i wysiłki powinny przyczynić się do realizacji bardziej ambitnej globalnej polityki w dziedzinie różnorodności biologicznej, w ramach której Europa apeluje o odpowiedzialne przywództwo.

Priorytet 4: Przekierowanie środków finansowych w celu wsparcia bardziej zrównoważonych praktyk w zakresie użytkowania gruntów. Priorytet 5: Wsparcie w zakresie dostępności i jakości informacji na temat lasów i łańcuchów dostaw towarów, a także dostępu do wspomnianych informacji. Wspieranie badań i innowacji

29. Zaznacza, że środki wprowadzone przez Komisję w celu ochrony i odbudowy lasów w UE i na świecie są szeroko rozpowszechniane wśród obywateli europejskich w celu zwiększenia ich skuteczności i poparcia dla nich.

30. Wzywa Komisję do utworzenia europejskiej bazy danych, w której gromadzono by bieżące i zakończone projekty między UE a państwami trzecimi oraz projekty dwustronne między państwami członkowskimi UE a krajami trzecimi z myślą o ocenie ich wpływu na lasy na całym świecie. Podkreśla zaangażowanie władz lokalnych i regionalnych we wdrażanie tych projektów.

⁽⁶⁾ <https://www.cbd.int/forest/definitions.shtml>

⁽⁷⁾ Brazylijski Krajowy Instytut Badań Kosmicznych, 2019 r.

31. Wzywa UE do zainicjowania strategii na rzecz uprzemysłowienia, cyfryzacji i dekarbonizacji (I2D) w celu promowania alternatywnych ekomateriałów na bazie drewna, o których pochodzeniu i śladzie węglowym będzie się informować konsumentów. Strategia powinna zachęcać do certyfikacji produktów niepowodujących wylesiania z myślą o zwiększeniu ich wykorzystania w takich sektorach jak budownictwo, tekstylia, chemia czy przemysł opakowaniowy.
32. Wzywa UE do dalszego rozwijania programów w zakresie badań i monitorowania, takich jak Copernicus, unijny program obserwacji i monitorowania Ziemi oraz inne programy monitorowania w celu nadzorowania łańcucha dostaw towarów z myślą o umożliwieniu identyfikacji produktów, których wytwarzanie spowodowało wylesianie lub degradację środowiska, i ostrzegania o takich produktach.
33. Apeluje do Komisji o rozważenie możliwości utworzenia Europejskiej Agencji Leśnictwa w świetle znaczenia ochrony i odbudowy lasów na świecie.

Bruksela, dnia 2 lipca 2020 r.

Apostolos TZITZIKOSTAS

*Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów*
